
Castellvilà

CASTELLVILÀ ÉS UN POBLE DE CELS AMPLIS i lluminositat engegadora del Camp de Tarragona, situat a pocs quilòmetres de Valls i del mar, i a vint minuts amb cotxe des de la ciutat de Tarragona. De belleses, en té ben poques el municipi. Per no tenir, ni tan sols té castell. És un poble com tants d'altres, ni bonic ni lleig, ni de mar ni de muntanya. Agradable, sí, però sense res que cridi especialment l'atenció al foraster que hi arriba per primer cop.

Per anar-hi cal seguir carreteres locals que s'enclinsen per un terreny ple de sembrats i que s'inclina de forma suau cap al mar. La terra és fèrtil. Sobre els pocs arbres que s'ofereixen a la vista, despunten els campanars dels nuclis veïns. Als camps, hi creixen la vinya, els ametllers i els garrofers, i, malgrat la proxi-

mitat dels rius Gaià i Francolí, al seu voltant només hi ha unes poques terres de regadiu.

Poble tranquil, Castellvilà batega a un ritme assossegat i espès. Els seus habitants viuen de l'agricultura i la ramaderia. Al seu terme hi ha granges i, des de fa uns anys, un polígon industrial. Pels carrers, s'hi veu poc moviment humà i pocs nens, i el comerç hi és escàs. Com abans, la vida es fa sobretot dins de les cases, i els veïns de més edat mantenen el vell costum de passar-se a visitar a l'hora baixa.

Quan la gent vol quedar per veure's, xerrar o anar a algun lloc, el punt de trobada acostuma a ser el bar del Casal. A l'interior del local sempre hi ha tres o quatre taules ocupades, en general per gent gran que sembla no tenir cap pressa per anar enlloc. El decorat sol estar presidit per homes que llegeixen *El Mundo Deportivo*, que comenten l'últim partit del Barça o que rumien solitaris mentre les dones xerren de forma animada o fan puntes de coixí arrecerades al voltant d'un intens llum de color blanc.

El municipi té avui uns vuit-cents habitants quan fa un segle n'eren mil dos-cents. Llavors el poble tenia un bon nivell de vida pels estàndards de l'època. Hi havia gent pobre, tot i que quasi ningú no passava gana. Les famílies podien escollir entre portar els nens a les monges o al col·legi nacional.

Castellvilà és un d'aquells pobles on, en aparença, no passa mai res. De passat carlí, té fama de caci-

quista i conservador. A principis del segle xx, hi havia set o vuit grans propietaris que de forma més o menys subtil, segons convingués, ho manegaven tot, «des de la política, a la vida social o econòmica i, si molt m'emprenyes, la religiosa i tot», segons expressió de l'Emili Font, l'historiador local:

—El poble era el seu *tinglado*. En els llibres d'història s'acostuma a explicar que l'antic règim va perdurar fins al segle xix, però en municipis rurals com el nostre el caciquisme es va allargar fins ben bé la segona meitat del xx. No és que els cacics moguessin fils per influir en el poder: directament, ells eren el poder.

Aquesta duresa en el fons se solia manifestar de manera elegant i dolça en les formes. Al temporer que no tenia res no li quedava altre remei que obeir a qui tenia la paella pel mànec. La preceptiva i periòdica visita a casa de l'amo era recompensada amb unes figures seques, un vaset de ratafia i un copet paternal a l'esquena tan bon punt el senyor creia arribada l'hora que marxés.

En aquestes circumstàncies, no és estrany que, a les eleccions de febrer del 1936, hi guanyessin clarament les dretes. Mentre que als pobles de la rodalia es va imposar el Front Popular, els jornalers locals van votar massivament pels candidats conservadors, atenent les indicacions que havien fet córrer els representants eclesiàstics.

De tota manera, al municipi hi havia un malestar latent que es va posar per primer cop de manifest poc

abans de la Guerra Civil. Com a la majoria de pobles de la rodalia, hi havia dos locals, el dels rics i el dels pobres. No és que els clients del Sindicat Agrícola i els del Centre d'Esquerres estiguessin barallats; eren diferents i tothom ho sabia. En començar el conflicte bèl·lic el Centre va absorbir el Sindicat, i, com no podia ser d'una altra manera, la situació es va revertir després de l'arribada triomfal de les tropes del general Franco.

De forma sorprenent, la guerra va passar per Castellvilà quasi sense deixar ni un rastre de sang. El comitè de defensa va salvar moltes vides, inclosa la del capellà, i l'entrada de l'exèrcit franquista i la guàrdia mora va ser celebrada per la majoria de veïns com un gran esdeveniment, perquè quasi tothom n'estava tip, de tant d'enfrontament.

En els tres anys que havia durat el conflicte, tan sols s'havia comptabilitzat un mort. Algú va matar un home que, segons es deia, era d'esquerres. Va morir atropellat i, quan el van trobar, més d'un va sospitar que es tractava d'una revenja personal per alguna qüestió allunyada de la política. Tot i això, mai no es va investigar res. No es van celebrar judicis ni es van trobar culpables. Va ser un de tants casos tancats en fals que durant aquells anys va viure el país.

Cristina Nubiola i Rocafort va néixer l'any 1912 al carrer dels Tres Arcs de Castellvilà. Era de la casa coneguda com Cal Pillot. De nena, tothom la coneixia com

Tineta i, tot i el seu caràcter rebel i inconformista, a l'escola tenia fama de ser una bona nena.

Sent ella petita, els pares, Ramon Nubiola i Empar Rocafort, van tenir l'oportunitat de fer-se càrrec d'un cafè a La Romaguera, un poble proper; així que van deixar Castellvilà i s'hi van traslladar. El local, propietat de l'entitat El Foment, era gran. Disposava de sala de ball, i era el lloc on acudien els rics. Al mateix poble hi havia un altre local dedicat a l'oci, La Fullaraca, aquest més freqüentat per les classes menestrals.

En relació al Foment s'explicava un assumpte tèrbol que havia succeït abans que n'agafés les regnes el matrimoni Nubiola. Un veí de La Romaguera havia muntat negocis paral·lels que li feien la competència, com un bar i un forn, i al cap d'un temps, el propietari va desaparèixer sense deixar cap rastre. Tothom creia saber qui era el culpable d'aquella desaparició misteriosa. Estaven segurs que l'havien mort, però el cos no va aparèixer i les autoritats judicials mai no van arribar a obrir diligències.

Ramon Nubiola i Empar Rocafort tenien dos fills més, l'Aurèlia i l'Anselm, i a principis dels anys vint es van traslladar de nou, aquest cop a Tarragona, per regentar-hi una fonda. La situació econòmica de la família era en aquell moment relativament folgada. Eren propietaris d'alguns pisos que donaven unes rendes minses i d'uns horts als afores de la ciutat, a la vora del riu Francolí, que el Ramon cuidava amb la dedicació pròpia

de l'home de poble que s'estima la terra. La propietat no valia gran cosa, de tota manera, i passada la guerra se la va vendre. Va ser un error: poc temps després es van descobrir al subsòl uns pous que encara avui abasteixen d'aigua corrent la ciutat de Tarragona.

És fàcil imaginar que els anys de joventut de la Cristina a Tarragona van ser si fa no fa semblants als de qualsevol altra noia criada en un entorn on gairebé tothom es coneixia. Va estudiar al col·legi de monges del Sagrat Cor, del carrer August, i, per a ella, aquells degueren ser uns anys marcats pels estudis i pels jocs innocents amb els germans. Uns anys d'ajudar els pares a tirar endavant el negoci, de coquetejar santament amb els nois al llum dels fanalets per la festa major o durant els balls que es muntaven al Foment. I anys també amb algun succés luctuós, com la mort d'un oncle, que feia de campaner, per la caiguda d'un llamp a l'església.

Els pares eren molt diferents. La mare, l'Empar Rocafort, era una dona conservadora, de misses, manaire i emprenedora. Dins de la parella, ella era la que duia els pantalons. Res no escapava del seu control. Era dolça i dura, tossuda, d'aquí es fa el que jo mano. Servia als homes que es presentaven al bar amb diligència i, si era necessari, s'hi encarava obertament, per més exigents, malcarats i cridaners que fossin.

El marit s'arronsava més. Davant de la seva dona transigia en moltes qüestions, tot i que n'hi havia una que no deixava passar.

—Vols anar a missa? —li etzibava—. Jo no t’hi portaré mai, vés-hi tu, si vols; a mi no em vinguis amb això d’anar a misses!

La petita Cristina era, en certs aspectes, un calc de la seva mare. Era una treballadora incansable i una creient fidel, mentre que el punt de rebel·lia l’havia heretat del seu pare. Dolça i dura al mateix temps, les coses s’havien de fer com a ella li agradaven. Quan prenia una decisió, la tirava endavant amb una convicció que de vegades intimidava i fins a les últimes conseqüències.

Quan va ser més gran, Frederica Montseny es va convertir en una de les persones a qui més admirava, segons el testimoni d’una de les seves nêtes. Segurament n’havia sentit parlar el 1932, o potser abans. La líder anarquista era set anys més gran que ella. Montseny havia publicat la seva primera novel·la el 1921 i dos anys més tard havia començat a col·laborar a *Solidaridad Obrera*. Però serà sobretot a partir de la proclamació de la Segona República que la política llibertària es farà molt popular gràcies a la gira propagandística que realitzarà per Andalusia, i a continuació per tota Espanya. Més tard, el 1936, es convertirà en la primera dona d’un país europeu d’ocupar un ministeri. Com a ministra de Salut i Assistència Social del govern de la República, impulsarà el primer projecte de llei de l’avortament d’Espanya, que finalment no s’aprovarà.

Amb els anys, Cristina Nubiola seria contrària al nudisme per pudor i per l’educació catòlica que havia

rebut, però en canvi sempre va creure de totes totes en l'avortament. Pensava que la dona havia de tenir dret de renunciar a un fill no desitjat. Sols d'aquella manera podria gaudir d'un grau de llibertat semblant a un home.

No consta, de tota manera, que ella avortés mai, ni tan sols amb motiu de l'episodi tràgic que estava a punt de viure.

Hi ha altres paral·lelismes entre les vides de Frederica Montseny i de la Cristina. Totes dues compartien la mateixa energia, el mateix desig de justícia i l'anhel de lluitar contra les convencions. Les dones havien de tenir llibertat per prendre les pròpies decisions i triar el seu camí.

El 1930, la noia tenia disset anys. Tot i que a efectes legals seguia sent menor d'edat, va prendre la decisió de casar-se amb un empresari hotelier deu anys més gran que ella que havia conegut a la fonda. Els pares es van oposar a la unió, i la Cristina va reaccionar de forma irada: es va traslladar a Barcelona, es va atrinxerar a casa d'una tia i va proclamar als quatre vents que no en sortiria fins que li deixessin fer el que volia.

Uns dies més tard, Ramon Nubiola i Empar Rocafort transigien i autoritzaven el casament de la seva filla amb Casimir Moliner.

La cerimònia va tenir lloc el 15 de juliol i, pocs dies més tard, la nova família es traslladava a viure a Barcelona. Just un any després del casament, embarassada

de vuit mesos, la Cristina va sofrir la primera de les moltes desgràcies que li tocava viure: Casimir Moliner moria de forma inesperada a causa d'un atac d'apendicitis.

La noia va sentir que el món se li ensorrava sota els peus. A un mes vista de sortir de comptes i sense mitjans de subsistència assegurats, tots els projectes vitals se n'anaven en orris i es veia obligada a tornar a casa dels seus pares. De la nit al dia, a vint anys, s'havia convertit en vídua.

Sabia el futur que li esperava. Tot i que al cap d'unes setmanes tindria a les mans una criatura, se sentia desesperadament sola. A partir d'aquell moment tot serien obligacions, i va pensar que mai més no tornaria a trobar un home que la volgués per casar-s'hi. Tothom, a Castellvilà, a La Romaguera i a Tarragona, la compadiria. Cara a cara o a la seva esquena, dirien allò de «pobra noia, vídua als vint anys, amb el futur tan prometedor que tenia, i amb bona salut, tan vital com era!».

Tothom parlaria d'ella en passat. Ningú pensaria en altres possibilitats que les que dictava la moral de l'època ni en una felicitat diferent que la que establien les convencions de l'època. «Resignació...», li aconsellarien, prement els llavis i tancant els ulls cap al cel, les dones més grans, aquelles que, tot i saber-se víctimes d'una desigualtat flagrant i injusta, amb el seu silenci no feien altra cosa que perpetuar-la.

A la Cristina li tocava seguir al peu de la lletra els condicionants i les normes no escrites que regien la vida de les persones. Ser una dona restringiria de forma dràstica la seva llibertat. El fet de ser vídua, encara més. Sí, potser un dia trobaria un home gran i amb una certa posició que la volgués. Però això no era el que ella anhelava. Ni això ni que li carreguessin l'estigma de dedicar-se a la mala vida. Necessitava viure, sentir que formava part d'aquest món, bellugar-se i conèixer gent.

De moment, però, li tocava assumir el paper que Déu li havia assignat: tenir la seva filla, a la qual posaria el nom de Neus, i fer el cor fort per tirar endavant.

Mentrestant, el seu pare, amb un inqüestionable sentit pràctic, va començar a buscar-li una nova parella entre els vidus de Castellvilà i de Tarragona, sense plantejar-se si a la noia li estaria bé el pretendent que ell li pogués presentar. Vist de forma retrospectiva, Ramon Nubiola demostrava, en fer aquestes gestions, que coneixia ben poc la seva filla. Una noia inconformista com ella no acceptaria de casar-se amb l'home gran i carregat de fills que ell pogués trobar-li en el seu cercle de coneguts.

La Cristina va mirar d'adaptar-se a la nova vida. Dedicava el dia a dia a criar la Neus i ajudava els pares a portar la fonda. L'establiment es trobava al carrer de la Creu, a tocar del port i tenia una clientela variada, des de viatjants procedents de Barcelona, València,

Saragossa o Madrid fins a veïns d'altres municipis que acudien a la capital tarragonina per realitzar alguna gestió o fer una compra important. I mariners, sobretot molts mariners.

Fins que un dia es va produir un fet imprevisit.

Que un estranger s'allotgés en una de les seves habitacions constituïa una novetat que els veïns i clients de l'establiment comentaven amb curiositat i que desfermava tota mena d'atencions cap al nouvingut. I un dia va arribar a la fonda un ciutadà xinès. No ja al barri, sinó a tot Tarragona, la gent no se'n sabia avenir. Ningú no recordava haver conegut mai cap oriental. Els únics homes amb els ulls estirats que havien vist eren els que de tant en tant apareixien a les pel·lícules nord-americanes i a les col·leccions de cromos. I fins i tot així, vistos sobre la pantalla del cinematògraf o impresos sobre un paper, la seva imatge els semblava absolutament exòtica.

La presència xinesa a Catalunya a principis del segle xx era gairebé nul·la. Sí, és cert que a la platja del Somorrostro de Barcelona hi havia un nucli de barraques conegut com el barri de Pequín. Hi havien viscut persones procedents de l'Imperi Celestial que havien arribat a Europa feia temps, fugint de les guerres de l'opi i després de passar per Manila. Un cop a la capital catalana, havien treballat a les obres de l'Exposició del 1888, però ja feia temps que n'havien marxat. També és veritat que el Raval barceloní era conegut com el

Barri Xino, tot i que l'any 1932 Josep Maria de Sagarra deixava clar a *Vida privada* que, de xinesos, ben pocs: «Per justificar el nom del barri, en un racó de vorera hi havia un xinès autèntic —escrivia Sagarra—, vell i descolorit com si el seu cos fos fet de tels de ceba, tenia a la mà un pot de llauna amb dos dits d'una cosa negra que semblava cafè».

El xinès que la Cristina va conèixer tenia més bon aspecte que el de *Vida privada*. Es deia Wang Rong i era onze anys més gran que ella. Havia nascut el 1901 al si d'una família rica de la ciutat de Canton. Home de lletres, formava part d'un corrent cultural que va sorgir a la Xina després de les guerres de l'opi i de la humiliant derrota que l'imperi britànic els havia infligit. A partir de la desfeta, en constatar l'endarreriment que patia el seu país, molts intel·lectuals havien sentit la necessitat d'obrir-se al món i al pensament de les principals potències del planeta. Molts d'ells pretenien tornar a situar la seva pàtria entre les nacions més avançades, i per aquest motiu van viatjar a Europa, al Japó i als Estats Units. Volien aprendre idiomes, conèixer altres formes de vida i amarar-se dels corrents més avantguardistes del moment.

Wang Rong havia perdut els pares de petit. El pare va morir quan ell només tenia nou anys i la mare després que fes els tretze. Ja d'adolescent volia ser escriptor i traductor, així que després de fer estudis superiors en una prestigiosa escola tècnica de Xangai, va marxar

a l'estranger amb l'ànim de conèixer món. Primer va viure un temps al Japó, després va travessar l'estepa amb el Transsiberià i a Moscou va conèixer la capital d'una Unió Soviètica governada per Stalin que començava a donar els primers passos després de la Revolució Russa. D'allà va arribar a Alemanya i, finalment, a París, el principal destí dels joves escriptors xinesos que deixaven el seu país als anys vint i trenta.

Wang Rong va passar dos anys a França. La major part del temps va estar-se a la ciutat del Sena estudiant francès amb escapades esporàdiques a les regions del sud. Vivia sense estretors gràcies als diners que, de forma regular, el seu germà gran li enviava. Però com que era una persona despresa i sempre estava disposat a ajudar un compatriota en dificultats, de tant en tant es quedava sense ni cinc. Quan això passava, havia d'enviar un telegrama urgent a l'altra punta de món sol·licitant més recursos, i mentre no arribava la nova remesa econòmica treballava al camp, collint raïm, pomes o el que fos.

Cap al 1933, el jove xinès va sentir que havia arribat l'hora de continuar el viatge. L'atreia Espanya, el país del Quixot, llibre que possiblement havia tingut ocasió de llegir, bé fos en una versió francesa o en la traducció al xinès, una mica *sui generis*, que el 1922 va fer-ne l'escriptor Lin Shu, dos anys abans de la seva mort. Aquesta traducció era la primera que es feia al xinès i només el títol ja deixava clara la poca fidelitat

que l'intendent havia tingut vers l'obra de Cervantes: *La història d'un cavaller boig*, es titulava.

De fet, la versió xinesa del Quixot no s'havia traslladat directament d'un idioma a l'altre, sinó passant per la versió anglesa i, per si no n'hi havia prou, el traductor es va permetre algunes llicències, com incorporar opinions personals a l'obra de Cervantes. Per exemple: allà on deia «*Dios le maldiga y a todos cuantos caballeros andantes hayan nacido en el mundo*», Lin Shu va escriure «els cavallers d'aquesta mena haurien de ser executats per la llei perquè cap d'ells no pogués fer mal a la societat», i entre parèntesi afegia: «I jo faria el mateix amb els del Partit», el Partit Comunista, se sobreentén.

La primera traducció al xinès del Quixot a partir de la versió original va fer-la Dai Wangshu, que està considerat com un dels millors poetes xinesos del segle xx. El text es va perdre durant la invasió japonesa del seu país, però aquest no és el tema que aquí ens ocupa. El cas és que Dai Wangshu va ser a Espanya entre el maig del 1934 i la primavera del 1935. Fins ara es considerava que havia estat el primer i únic xinès d'aquella generació d'intel·lectuals que s'havia interessat per la llengua i la cultura espanyoles. Ara sabem que el futur marit de la Cristina Nubiola havia arribat abans.

Carregat amb una maleta de pell, plena dels tamps i adhesius que li havien anat enganxant al moment de creuar fronteres o d'embarcar en vaixells,

Wang Rong va travessar els Pirineus amb la intenció d'aprendre, ell també, la llengua de Cervantes. Segons els seus fills, degué arribar a Barcelona el 1933. Feia només quatre anys que la ciutat havia acollit l'Exposició Universal. La premsa internacional havia reproduït nombroses fotografies de l'avinguda de Maria Cristina il·luminada a banda i banda per dues fileres d'espàrrecs encesos, amb la font màgica de Carles Buïgas i el Palau Nacional al fons, així que és versemblant suposar que, després de passar uns anys a París, l'home sentís curiositat per conèixer la capital catalana.

En aquell moment hi havia a Barcelona una escola d'ensenyament d'idiomes que rebia de forma regular estudiants estrangers. Era The Berlitz School, al número 58 del carrer Pelai. Les acadèmies Berlitz havien sorgit als Estats Units a finals del segle XIX i els seus mètodes d'ensenyament s'havien revelat tan eficaços que de seguida havien saltat amb gran èxit a Europa. El centre barceloní s'adreçava tant als francesos, anglesos o alemanys arribats a la ciutat per treballar com a directius o com a enginyers en la indústria i que volien aprendre castellà, com als pocs catalans que en aquell moment s'interessaven per una llengua estrangera. Cada classe costava cinc pessetes. No era un preu precisament econòmic, però Wang Rong, o més concretament la seva família, s'ho podia permetre.

A més de raons pràctiques, en la seva decisió d'instal·lar-se a Barcelona també degueren tenir el seu

pes motius de tipus més sentimental. Ell era de Canton, una ciutat portuària, així que després de passar una llarga temporada a Moscou i a París, lluny d'un port marítim, el més probable és que li vingués de gust estar-se en una capital mediterrània.

Una altra qüestió és que la llengua que sentís parlar al carrer li facilités l'aprenentatge del castellà. És possible que, abans de venir-hi, desconegués el fet que a Barcelona es parlava català. En tot cas, aquest possible imprevist no degué ser una gran molèstia, perquè s'hi va quedar.

L'estiu del 1934, Wang Rong es va traslladar a Tarragona per passar-hi els mesos de més calor. Va buscar un lloc cèntric per allotjar-se, i el que va trobar dins de l'escassa oferta existent va ser la fonda que Ramon Nubiola i Empar Rocafort tenien al carrer Reial.

És llavors quan va conèixer la Cristina, la noia rossa i d'ulls de color de mel. Desconeixem els detalls sobre el festeig. Els xinesos són reservats fins a l'extrem a l'hora d'expressar els sentiments, i ni ell ni ella no van comentar mai als fills com va sorgir la relació, com i on es veien, el que feien i el que deixaven de fer. El que és indubtable és que el xinès apassionat per la cultura europea i la noia que havia enviudat amb només vint anys es van sentir atrets l'un per l'altre i que van iniciar una relació secreta. «Estaven molt enamorats», recorden els que van conèixer aquella història d'amor de primera o de segona mà.

En conèixer aquell home, a la Cristina se li van obrir les portes del món. Tornava a tenir la possibilitat de refer la vida, de viure al costat d'algú que se l'estimava i de deixar enrere la negror que acompanyava, no només en el vestir, tota viudetat.

La relació va durar més o menys un any. Durant aquest temps es degueren veure i escriure sovint, perquè els lligams entre un i altre es van estrènyer fins a tal punt que van decidir fer el gran pas i emprendre una vida junts. El dilema era: a Catalunya o a l'altra punta del món?

Sobre aquest punt, hi ha dues versions. Segons la família carnal de Tarragona, els joves enamorats s'haurien vist forçats a marxar en aplicació d'un edicte emès pel govern espanyol segons el qual s'expulsava del país els estrangers que estiguessin sense feina. En realitat, però, aquesta no podia ser la causa. Els anys 1934 i 1935, tot i la tensió social i política, l'economia es començava a recuperar de la crisi internacional provocada pel crac del 1929. Tant és així, que Catalunya es podia permetre el luxe d'acollir uns milers de jueus que fugien de l'Alemanya nazi. Així doncs, l'argument que la parella va emprendre el llarg viatge en contra de la seva voluntat, forçada per les circumstàncies, sembla una excusa que la família tarragonina hauria teixit per justificar, sobretot de cara als altres, una situació tan difícil d'explicar com la que s'estava a punt de produir.

Segons el que expliquen els familiars xinesos de la Cristina i alguns amics que va fer a Barcelona a partir del 1962, la intenció inicial de la parella era quedar-se, però al capdavant es va veure obligada a marxar perquè els pares de la noia s'oposaven de forma oberta a la relació.

—Si els vells no s'hi hagueren oposat, s'haurien casat i haurien viscut a Tarragona. Però els pares de la Cristina no van voler que es casés amb un xino. S'hi van oposar, i tant! I per això van marxar —assegura Consol Arnau, una vella amiga seva de Castellvilà.

Altres factors empenyien la parella a emprendre el llarg viatge cap a l'Orient. Després de molts anys de separació, els germans de Wang Rong desitjaven tornar-lo a veure, i més ara que, per fi, als trenta-quatre anys, semblava haver trobat una dona amb qui compartir la vida. I ell mateix tenia ganes de ser a prop dels seus. Si tornava, podria ajudar d'una manera o altra el seu país, ocupat per potències estrangeres.

Els pares van tractar de totes totes que la Cristina deixés de veure's amb el xinès, sobretot quan van as-sabentar-se que s'hi volia casar. Temien perdre-la, que marxés del seu costat. Aquelles coses no es feien, es deien ells i sentenciava tothom. *Casar-se amb un xino! Valga'm Déu!* Podien entendre que es casés amb un home de Madrid, de Sevilla o de Bilbao, amb un francès fins i tot, però de cap de les maneres que perdés el cap per una persona arribada de l'altra punta de món, amb

un aspecte i uns costums tan diferents als seus, i que vés a saber quines intencions tenia. Ni parlar-ne! Van transigir en el primer matrimoni, però no deixarien que es casés amb Wang Rong.

La parella se sentia socialment aïllada, incompresa. Per aquesta raó, o per altres, havien pres una decisió: anar-se'n a viure a la Xina. Abans, però, quedava un assumpte delicadíssim per resoldre: ¿s'enduien la Neus, la filla de la Cristina, que en aquell moment tenia només quatre anys? La Consol Arnau explica com van anar els fets, segons el relat que la seva amiga li havia fet.

—La Cristina sempre deia «jo no la vaig abandonar, la nena!». Explicava que havia quedat vídua abans de tenir la nena i que en el moment de marxar va pensar de deixar-la amb uns cosins que no podien tenir fills i amb els quals es feia molt. Deia que, d'aquesta manera, no abandonava la Neus. I els la va portar, però sense dir que marxava; això, no els ho va dir. Només va dir que els duia la criatura per unes hores o per un dia, i llavors ella va marxar amb el xino... I va abandonar la nena.

Potser ho va fer pensant que era una solució temporal i que passat un temps, quan estigués ben establerta a la Xina, la recuperaria. També és possible que ella i el seu marit tinguessin rumiat de tornar al cap de poc temps a Tarragona. En el cas que hagués tingut algun d'aquests pensaments, la Guerra Civil espanyola, la llarga postguerra i la Segona Guerra Mundial

haurien obligat a posposar-ne els plans per un termini indefinit.

Abans d'abandonar Tarragona, la Cristina va deixar una carta dirigida als pares on els exposava les seves raons, la de marxar i la de deixar la filla. Seguidament, se n'hauria anat amb la companyia del seu estimat i sense arribar a acomiadar-se de ningú.

En trobar la carta i tenir coneixement dels plans de la Cristina, el seu pare, alarmat, va agafar la Neus en braços i es va plantar al port de Barcelona per tractar de dissuadir-la d'emprendre el que ell considerava una aventura temerària, sense profit i de futur incert. Al peu del vaixell, va tenir una darrera ocasió per tractar de convèncer-la. Allò, no ho podia fer, li va dir, ni per ell i la seva mare, ni per la criatura i ni tan sols per ella mateixa.

—T'adones del que fas? N'estàs segura? —li va preguntar intentant a la desesperada que recapacités—. I si un cop arribes allà descobreixes que el teu marit no t'estima?

La resposta de la Cristina va ser clara i meditada.

—Mireu, pare, jo confio en Wang Rong. No tinc absolutament cap idea del que em trobaré un cop sigui allà. Per tant, prefereixo que la nena es quedi a Tarragona. Sé que amb vosaltres estarà bé.

Entristida, la noia va fer un petó de comiat a la petita i va pujar al vaixell. I el seu pare, que no entenia res, que no estava preparat per a un trasbals tan gran, va sentir com el front se li omplia d'unes gotes de suor

freda, que les cames li tremolaven i que el cap li rodolava fins quedar-se en blanc i caure a terra, desmaiada.

Per uns instants, mentre el vaixell salpava, la nena es va quedar sola al mig del moll del port de Barcelona. Sola i abandonada.

W